

λησεν, διὸ καὶ πρὸς τὴν ἐκείνων συγκαταβαίνων διά-
νοϊαν (παραμυθεῖσθαι γὰρ αὐτοὺς ἀλλ' οὐ διδάσκειν
νῦν τὴν τῆς θεολογίας ἀκρίβειαν ἐβούλετο), ἰανθρω-
πινώτερον, καὶ ὡς ἐκεῖνοι ἠδύναντο παραμυθεῖσθαι,
διαλέγεται, Τήρησον αὐτοὺς, λέγων, καὶ, Ἐν τῷ
ὀνόματί σου· καὶ, Ὅτε ἤμην ἐν τῷ κόσμῳ, ἐτέρουν
αὐτοὺς, καὶ τὰ ὅμοια. Χαρὰν δὲ τὴν ἐμὴν, φησὶν,
οἶον τὴν πνευματικὴν, τὴν στηρίζουσαν ψυχὰς, ἀλλ'
οὐχὶ τοιαύτην οἷαν ὁ κόσμος ἔχει, διὰ τρυφῆς καὶ
ἡδονῶν καὶ σωματικῶν εὐπαθείας συνισταμένην.

Hæc habet B, sed forsân Photii sunt, ut multa alia, scholia quæ interjecit iste cod., sed nomine ejus in
marg, scripto sic φῶ. Huic autem scholio non ascribitur.

FRAGMENTA IN EPISTOLAS SANCTI PAULI.

Ex Catena Crameriana

I. IN EPISTOLAM AD ROMANOS.

(CRAMER. t. IV.)

Ἄλλ' ἐβασίλευσεν ὁ θάνατος ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι
Μωϋσέως.

Φωτίου. Τρία ἐστὶν ἐν τούτοις τοῖς παραβολικῶς
ἀλλήλοις παρατεθείσιν, ὁμοιότης τις, ἐναντιότης,
ὑπερβολή. Κατὰ τὴν ὁμοιότητα ἐναντιότης μὲν,
ἀμαρτία, ἀναμάρτητον· ἔχθρα πρὸς Θεόν, καταλλαγή
πρὸς Θεόν· κατάκριμα, δικαίωμα· ἀπώλεια καὶ πτώ-
μα καὶ θάνατος, σωτηρία καὶ ζωὴ καὶ ἀνάστασις. Ἡ
μὲν οὖν ἐναντιότης ἐν τούτοις· ἡ δὲ ὁμοιότης, ὡσπερ
δι' ἐνὸς τοῖς πᾶσιν ἐπιγέγονεν· ἡ δὲ ὑπερβολή, ὅτι
ἐπὶ μὲν τῶν χειρόνων συνέπραξαν, τῷ ἐνὶ οἱ πολλοὶ
ἐπὶ τὸ μετασχεῖν αὐτοῖς τῶν κακῶν, ἐπὶ δὲ τῶν
ἀμεινόνων οὐδεὶς, συνέπραξεν ἀλλὰ μόνου τοῦ ἐνὸς
Χριστοῦ τὸ χάρισμα γέγονεν. Ὡστε οὐχ ὁμοίως καὶ
ἐπίσης, ἀλλὰ καθ' ὑπερβολὴν καὶ ἐκ περισσείας ἢ
ὁμοιότης. Πάλιν διὰ τοῦ Ἀδὰμ τῶν χειρόνων εἰσαχθέν-
των, οὐκ ἀνῆρέθη μόνου ταῦτα, ὅπερ ὡς ἐναντίοις
ὁμοιον καὶ ἀνάλογον, ἀλλὰ καὶ ἐπεδόθη παρὰ Χρι-
στοῦ τὰ ἀμεινω· ὡπερ τὴν ὑπερβολὴν καὶ τὴν περισ-
σεῖαν παρίστησιν.

Ὡσπερ γὰρ διὰ τῆς παρακοῆς τοῦ ἐνὸς, κ. τ. λ.

Φωτίου. Εἰπὼν ὅτι τύπος ἦν ὁ Ἀδὰμ τοῦ Χρι-
στοῦ· τύπος δὲ δηλονότι ἐκ τοῦ ἐναντίου. Ὡς γὰρ
ἐκεῖνος αἴτιος ἀνθρώποις ἂ θανάτου, οὕτως ὁ Χριστὸς
αἴτιος ἀνθρώποις ἀναστάσεως. Εἰπὼν οὖν, ὡς ἔφη-
μεν, ὅτι τύπος ἦν ὁ Ἀδὰμ τοῦ Χριστοῦ· ἐπειδὴ μέλ-
λων αὐτὸ κατασκευάζειν, οὐ μόνον τὴν ὁμοιότητα κα-
τασκευάζει καὶ τύπον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐν τῷ τύπῳ
καὶ ὁμοιότητι ὑπεροχὴν καὶ περισσεῖαν. Τοῦτο γὰρ
ἐνδείκνυται διὰ τοῦ λέγειν, ἀλλ' οὐχ ὡς τὸ παρά-
πτωμα· καὶ πάλιν, καὶ οὐχ ὡς ἐνὸς ἀμαρτήσαντος.
Ἐπεὶ οὖν σύνθετον αὐτῷ πως γέγονε τὸ ἐπιχείρημα,
ἀνομοιότητά πως ἐν ὁμοιότητι διαπλέκοντι νῦν.

dicta locutus est, propterea ad eorum intelligen-
tiam descendens; consolari enim eos, non autem
docere nunc theologiæ veritatem volebat. Huma-
num magis quoddam, et quod illos consolari possit,
exponitur. *Serva illos*, inquit; et: *In nomine tuo*;
et: *Cum essem in mundo, servabam eos*, et similia.
Gaudium autem meum, inquit, ut spirituale, ani-
mas firmans, sed non quale mundus habet, vo-
luptate, deliciis et corporalibus commodis con-
stans.

Hæc habet B, sed forsân Photii sunt, ut multa alia, scholia quæ interjecit iste cod., sed nomine ejus in
marg, scripto sic φῶ. Huic autem scholio non ascribitur.

Ἄλλ' ἐβασίλευσεν ὁ θάνατος ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι
Μωϋσέως. B CAP. V. VERS. 14. *Sed regnavit mors ab Adam
usque ad Moysen.*

Photii. Tria sunt in his parabolice inter se in-
vicem collatis, similitudo quædam, oppositio, hy-
perbole. Secundum similitudinem oppositio quidem
fit, noxa, innocens; odium in Deum, conversio ad
Deum; damnatio, justificatio; perditio, interitus
et mors; salus, vita et resurrectio. Est igitur oppo-
sitio in istis: similitudo autem, sicut per unum
in omnes pertransiit: hyperbole autem, quia in
delictis simul operati sunt, in uno multi, quod
ipsi in malis operibus communicaverunt, in melio-
ribus vero nullus operatus est, sed tantum unius
Christi gratia facta est. Ita non similiter nec æqua-
liter, sed hyperbolice et ex superabundantia simi-
lilitudo. Rursus cum per Adam delicta introducta
forent, non solum ablata sunt illa, quod in oppo-
sitis similitudinem et analogiam præ se fert, sed
data sunt per Christum meliora; quod hyperbolem
et superabundantiam præstat.

VERS. 19. *Quemadmodum enim per inobedientiam
unius, etc.*

Photii. Typum dicit fuisse Adam Christi; ty-
pus autem evidenter est ex oppositione. Ut enim
ille causa hominibus mortis fuit, sic et Christus
causa hominibus resurrectionis. Dicit igitur, ut
notavimus, typum, fuisse Adam Christi; cum id
expositurus est, non solum similitudinem exponit
et typum, sed etiam in typo et similitudine exces-
sum et superabundantiam. Hoc enim ostendit di-
cendo, sed non sicut delictum, et rursus, et non
sicut uno peccante. Cum igitur composita illi quo-
dammodo facta sit expositio, absimilitudinem si-
militudini inserenti; nunc idem reassumit, meram-

VARIÆ LECTIONES.

* Cod. ἰανθρωπος, sed marg. γρ. ἰανθρώποις.

que similitudinem ostendit, nec miscet aliquam ex dictione absimilitudinis repugnantiam. Deinde aperte et nude demonstrans, quia sicut per unum mors regnavit, multo magis in vita regnabit per unum Christum, adjicit tanquam conclusionem ducens, et in apertiore adhuc et pressiore producens sermonem, et dicit: *Igitur sicut per unum delictum in omnes homines condemnatio*, et quæ sequuntur. Deinde cum in primo composita expositione utitur, in secundo explicata et repetita, et in voce *sicut*, conclusioni abjecta. Delictum quidem et donum et condemnationem, et donationem et justificationem memorat: unde etiam initium sumpsit. Nullo modo contrariorum utriusque connexio indicata est. Nunc illud exponit et aperit dicens, quod unum ex inobedientia manavit, alterum autem ex obedientia floruit; ita ut demonstratio illud sit expotitionis in qua exhibuit typum et similitudinem, quale est illud, *Si enim unius delicto mors*, etc.

τοῦ ἐπιχειρήματος τοῦ κατασκευάζοντος τὸν τύπον παραπτώματι ὁ θάνατος, » καὶ ἐξῆς.

Non eundem sermonem repetit, ut putari posset, divinus Apostolus in istis, sed clare multum et recte connectit et disponit vim horum capitum. Est igitur illud: *Sed non sicut delictum*, et quæ sequuntur, usque ad: *Ex multis delictis in justificationem*, expositio quidem, ut diximus, typum et similitudinem ostendens; deerat ergo claritate et explicatione. Illud præstat quæ sequitur expositio, repetens jam dicta, et explicans et in aperto exponens. Sed oportebat et huic quoque conclusionem dari, ut non ex hypothesi tantum videatur constare. Hoc non omittit, sed tanquam conclusionem ducens et sermonis veritate fidens, cum affirmatione proleat: *Igitur sicut per unius delictum*, etc. Deinde, cum igitur minime in talibus expositionibus dixit unde habuerit principium justificatio et condemnatio, neque illud prætermittit, sed exponit dicens: *Sicut enim per inobedientiam*, etc.

CAP. VII. VERS. 8. *Sine enim lege peccatum mortuum erat.*

Peccatum quidem mortuum erat; ego autem in vita eram, utpote non turbatus, non vulneratus, non occisus ab illo. Quomodo ergo revixit illud per legem? Quomodo? Quod, data lege, magis ad impugnandum incitatum est et quidquid nocere poterat ausum est, tanquam coronandum fore hunc qui mandatum servaverit considerans, et ideo magis invidiosum factum. Et ego rursus cognoscens per legem peccatum, et quia in hac cognitione agebam quæ vitare oportebat, magis propterea peccabam; et magis illud contra me valens efficiebam, robur illi addens per cognitionem actus injusti, et debili et mortuo vires et vitam suscitans. Cum autem vixit, me occidit. Antequam illud ad vitam revocaretur, vivebam ego magis. Illud autem erat ante legem et mandatum; ita ut, quamvis lex non

A ἐπαναλαμβάνεται μὲν τὸ αὐτὸ, καθαρῶς δὲ τὴν ὁμοιότητα δείκνυσι· καὶ οὐκέτι πλέκων ὅσον ἀπὸ τῆς λέξεώς τινα ἀνομοιοτήτος μάχην· εἶτα σαφῶς τοῦτο καὶ καθαρῶς ἐνδειξάμενος, ὅτι ὡσπερ δι' ἐνὸς ἐβασίλευσεν ὁ θάνατος, πολλῶ μᾶλλον ἐν ζωῇ βασιλεύσει δι' ἐνὸς Χριστοῦ, ἐπάγει ὡσπερ συμπεραυνόμενος, καὶ εἰς τὸ ἔτι σαφέστερον καὶ συνεσταλμένον ἀνάγων τὸν λόγον, καὶ φησιν· « Ἄρα οὖν ὡς δι' ἐνὸς παραπτώματος εἰς πάντας ἀνθρώπους τὸ κατάκριμα, » καὶ τὰ ἐξῆς. Εἶτα καὶ ἐπειδὴ καὶ ἐν τῷ πρώτῳ καὶ συνθέτῳ ἐπιχειρήματι, καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ καὶ διακκαθαυμένῳ καὶ ἐπαναληπτικῷ· καὶ ἐν τῷ ὡσπερ συμπεράσματι ἐπενεχθέντι. Παραπτώματος μὲν καὶ χαρίσματος καὶ κατακρίματος καὶ δωρημάτων καὶ δικαϊώματος καὶ τοιούτων μνημονεύει· ὅθεν καὶ τὴν ἀρχὴν εἴληφεν· ἐκάτερα τῶν ἐναντίων ἢ συστοιχία αὐτῆ οὐδέπω ἐπεσημήνατο. Νῦν αὐτὸ τοῦτο διζσαφεῖ καὶ ἀποκαλύπτει, καὶ φησιν, ὅτι τὰ μὲν ἐκ παρακοῆς ἐρρύθη, τὰ δὲ ἐξ ὑπακοῆς ἠνθῆσεν· ὥστε κατασκευαστικὸν ἂν εἴη τοῦτο καὶ τὴν ὁμοιότητα, οἷον τοῦ, Εἰ γὰρ τῷ τοῦ ἐνὸς

Οὐ ταυτολογεῖ τοίνυν, ὡς ἂν τις οἰηθείη, ὁ θεὸς Ἀπόστολος ἐν τούτοις, ἀλλὰ σαφῶς λίαν καὶ διηκριβωμένως ἀλληλουχεῖ καὶ ἐντάττει τῶν κεφαλαίων τὴν δύναμιν· ἐστὶ μὲν οὖν τὸ μὲν, Ἄλλ' οὐχ ὡς τὸ παράπτωμα, καὶ ἐξῆς, ἕως τοῦ, ἐκ πολλῶν παραπτωμάτων εἰς δικαίωμα, ἐπιχείρημα μὲν, ὡς ἔφημεν, δεικτικὸν τοῦ τύπου καὶ τῆς ὁμοιότητος. C Ἐδεῖτο οὖν σαφηνείας καὶ διακαθάρσεως. Τοῦτο ποιεῖ τὸ ἐφεξῆς ἐπιχείρημα, ἐπαναλαμβάνον τὸ προειρημένον καὶ διακαθαῖρον καὶ εἰς τὸ σαφές ἀπαγγέλλον· ἀλλ' ἐδεῖ καὶ τοῦτο λαβεῖν ἀξίωμα, καὶ μὴ ἐξ ὑποθέσεως προτείνεσθαι μόνον. Οὐδὲ τοῦτο παρορᾷ, ἀλλ' ὡσπερ συμπεραυνόμενος, καὶ τῆ τοῦ λόγου θαυρῶν ἀληθείᾳ, μετὰ βεβαιώσεως ἀποφαίνεται· Ἄρα οὖν ὡς δι' ἐνὸς παραπτώματος, καὶ τὰ ἐξῆς. Εἶτα, ἐπεὶ οὖν ἦν εἰπῶν ἐν τοσοῦτοις ἐπιχειρήμασιν οὐδαμοῦ πόθεν ἔσχεν ἀρχὴν τὸ δικαίωμα καὶ τὸ κατάκριμα, οὐδὲ τοῦτο παρορᾷ, ἀλλὰ τίθησι λέγων, Ὡσπερ γὰρ διὰ τῆς παρακοῆς, καὶ ἐξῆς.

Χωρὶς γὰρ νόμου ἁμαρτία νεκρά.

Φωτίου. Ἡ μὲν ἁμαρτία νεκρά· ἐγὼ δὲ ἐν ζωῇ, ἄτε μὴ ἐνοχλούμενος μηδὲ νυττόμενος, μηδὲ νεκρούμενος ὑπ' αὐτῆς. Πῶς οὖν ἀνέζησεν ἐκείνη διὰ τοῦ νόμου; Τίνα τρόπον; ὅτι τοῦ νόμου δοθέντος μᾶλλον ἐκείνη πρὸς ἐπίθεσιν παρωξύνθη, καὶ οἷον ἐπηρεάσαι ὤρμησεν· ἄτε δὴ καὶ στεφρανοῦσθαι μέλλοντα τὸν φυλάξαντα τὴν ἐντολὴν ὑπολογιζομένη, καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον διαθασκαίνουσα. Καὶ ἐγὼ πάλιν γνούς διὰ τῆς ἐντολῆς τὴν ἁμαρτίαν, ὡς ἐν γνώσει πράττων ἀφεύγειν ἔδει, μᾶλλον κατὰ τοῦτο ἡμάρτανον· καὶ μᾶλλον αὐτὴν κατ' ἐμαυτοῦ ἐπερώννυσον, ἰσχὺν αὐτῆ διὰ τῆς κατὰ γνώσιν ἀτοποῦ πράξεως ἐπιχορηγῶν, καὶ οἷον ἀσθενῆ καὶ νενεκρωμένην οὔσαν ἐνισχύων καὶ ἀναζωπυρῶν. Ἡ δὲ ζήσασα ἐμὲ ἐνέκρωσε. Πρὸ δὲ τοῦ ἀναζῆσαι ἐκείνην, ἐγὼ ἔζων μᾶλλον. Τοῦτο δὲ ἦν πρὸ τοῦ νόμου καὶ τῆς ἐντολῆς· ὥστε εἰ καὶ

μη ὁ νόμος ἁμαρτία, ἀλλ' οὖν ἐκείνου δοθέντος, κατὰ A δύο τρόπους ἡ ἁμαρτία ἀνέζησεν, αὐτῆς τε ἐλείνης μᾶλλον πρὸς ἐπίθεσιν ἀνακινηθείσης καὶ διεγερθείσης, καὶ ἡμῶν τῆ κατὰ γνώσιν ἐκτόπω πράξει ἐνισχυσάντων αὐτήν· καὶ τὴν καθ' ἡμῶν ἐπιβουλήν σὺν παρρησίᾳ παρασχομένην. Ἄλλ' ἐκείνη μὲν ἀνέζησεν, ἐγὼ δὲ ἀπέθανον.

Ἡ γὰρ ἁμαρτία ἀφορμὴν λαβοῦσα. Ἀνωτέρω εἰπὼν ὅτι, Ἀφορμὴν λαβοῦσα ἡ ἁμαρτία, κατειργάσατο ἐν ἐμοὶ πᾶσαν ἐπιθυμίαν, ἐπάγει ὅτι, Οὐ μόνον ἐπιθυμίαν πᾶσαν κατειργάσατο, ἀλλὰ καὶ ἐθανάτωσέ με. Αὕτη γέγονεν εἰς θάνατον. Εἶτα ὡς ἔθος αὐτῷ αἰτίας αἰτίαις συναίρειν, καὶ τὴν ἀκολουθίαν ἐνδεικνύει καὶ τῶν πραγμάτων ἐν τοῖς λόγοις, ἀνατρέχει καὶ τίθησιν πῶς· Κατειργάσατο πᾶσαν ἐπιθυμίαν· καὶ φησιν, Ὅτι ἀφορμὴν λαβοῦσα ἐξηπάτησέ με. Εἶται ἀφῆκε τὸ προῤῥηθὲν νοεῖν ἐνταῦθα, ὅτι Ἐκ τούτου δὲ εἰργάσατο τὴν ἐπιθυμίαν, καὶ τοῦτο ἀφείς ἐπισυνάπτει τὸ τέλος, καὶ ἀπέκτεινεν ἐν ἡ κατὰ συνέχειαν, εἰ τις ἀναλάβοι, οὕτως αὐτῷ εἰρημένον· Ἀφορμὴν λαβοῦσα ἡ ἁμαρτία κατειργάσατο ἐν ἐμοὶ πᾶσαν ἐπιθυμίαν· τὴν δὲ ἐπιθυμίαν κατειργάσατο ἀπατήσασα· ἐργασαμένη δὲ τὴν ἐπιθυμίαν, ἀπέκτεινέ με. Ἔστιν οὖν ἀπάτη αἰτία τῆς ἐπιθυμίας. Ἡ δὲ ἐπιθυμία τοῦ θανάτου· τὴν δὲ ἀπάτην εἰργάσατο διὰ τῆς ἐντολῆς ἡ ἁμαρτία· ἵνα φανῆ τὸ ὑπερβάλλον τῆς κακίας αὐτῆς, διὰ τοῦ ἀγαθοῦ τὸ κάκιστον ἐργαζομένης.

Φωτίου. Ἐκ δευτέρου δὲ ἔφη τὸ, Λαβοῦσα ἡ ἁμαρτία ἀφορμὴν διὰ τῆς ἐντολῆς· τὰ αὐτὰ ποικίλως κατασκευάζων· καὶ εἰκότως· μεγάλην γὰρ εἶχε C δόξαν ὁ νόμος. Δείκνυσιν οὖν αὐτὸν μηδὲν ὠφελούντα, ἀλλ' ἐκ περιστάσεως καὶ βλάβαντα· ἵνα εὐπαραδέκτος γένηται, κηρύσσων τὸ ἀφείναι μὲν αὐτὸν, προσδραμεῖν δὲ τῆ πίστοι Χριστοῦ.

Ὅστε ὁ μὲν νόμος ἅγιος, κ. τ. λ.

Φωτίου. Σὺ δὲ ἀπλῶς δύνασαι ἅγιον τὸν νόμον εἰπεῖν· ὅτι ἐφύλαττεν ἀπὸ ἀκαθαρσίας τοὺς φυλάττοντας αὐτὸν· δίκαιον, ὅτι τοὺς μὲν κατορθοῦντας, ἡμείβετο δωρεαῖς· τοῖς δὲ πικραβαίνουσιν, ἐπιτίθει τὰς τιμωρίας. Ἀγαθόν, ὅτι οὐχ ἠδόμενος ταῖς τιμωρίαις ἢ ὀργῇ χρώμενος ἐκόλαζεν· ἀλλὰ τῆς αὐτῶν ἐνεκεν σωτηρίας. Καὶ ἔτι ὅτι μικρὰ κατορθοῦσι μεγάλα ἐχαοίζετο· καὶ ἁμαρτάνοντας περιεῖπε· καὶ οὐ κατ' ἀξίαν τῶν πλημμελημάτων ἐκόλαζεν. Αὐτὸς δὲ ταῦτα παραδραμῶν ἐκ τούτων συμπεραίνει ἅγιον D καὶ δίκαιον καὶ ἀγαθὸν εἶναι τὸν νόμον ἢ τὴν ἐντολήν. Ἐξ ἐνός μὲν, ὅτι ἐδίδαξε με τὴν ἁμαρτίαν· καὶ ἐπέταξε φυγεῖν αὐτήν. Ἐξ ἐτέρου δὲ, ὅτι κηδόμενος καὶ φροντίζων τοῦτο ἐποίησεν. Ἄγιος οὖν, ὅτι ἐδίδαξε, καὶ ἐπέταξε φυγεῖν ἀπὸ τῆς ἀκαθαρσίας. Δίκαιος, ὅτι διδάξας οὕτω, τὴν τιμωρίαν τοὺς ἁμαρτάνοντας ἀπαιτεῖ· ἀγαθὸς δὲ, ὅτι καὶ ζῶν μοι προνοούμενος ταῦτα ἐπετέλει.

Τὸ οὖν ἀγαθὸν ἐμοὶ γέγονε θάνατος.

Φωτίου. Τὸ μέγεθος δὲ ἠθέλησε δεῖξαι τῆς ἁμαρτίας· καὶ ἐπειδὴ ταύτης εἰς κακίαν μεῖζον οὐκ ἦν εὐρεῖν· δι' αὐτῆς ταύτης ἐνδεικνύμενος τὸ μέγεθος φησὶν· Ἴνα φανῆ ἁμαρτία· τουτέστιν ἵνα ἐκκαλυφθῆ αὐτῆς ὁ πᾶς τῆς κακίας πλοῦτος, καὶ ἡ ἰσχὺς αὐτῆς

sit peccatum, hac tamen data, duobus modis revixit peccatum. Illud magis ad impugnandum incitatum et animatum nobis alieno secundum cognitionem actu valentius illud efficientibus, contra nos in impetum audacissime, irruit. *Sed peccatum revixit, ego autem mortuus sum.*

Nam peccatum occasione accepta. Supra dixit : *Occasione accepta peccatum operatum est in me omnem concupiscentiam.* Addit, quod non solum omnem concupiscentiam operatum est, sed et occidit me. Illud factum est in mortem. Deinde, cum mos est illi causas causis conserere, et seriem rerum ostendere in verbis, relegit et ponit quomodo : *Operatum est omnem concupiscentiam ;* et dicit : *B Quia occasione accepta seduxit me.* Dein, mittit ibi significationem eorum quæ antea dixerat, quod ex hoc operatum est omnem concupiscentiam, et illud mittens finem intexit, *et occidit*, ut appareat connexio, si quis hoc modo dicta ejus perlegat. *Occasione accepta, peccatum operatum est in me omnem concupiscentiam.* Concupiscentiam vero operatum est seducendo, et operando concupiscentiam occidit me. Seductio igitur causa est concupiscentiæ ; concupiscentia autem mortis. Seductionem vero operatum est per mandatum peccatum ; ut ostenderetur malitiæ ejus immensitas, cum per bonum pessimum operetur.

Photii. Secundo autem dixit : *Occasione accepta per mandatum, peccatum.* Eadem vario modo exponens ; et merito : magnam enim habuit laudem lex. Ostendit igitur eam nihil profuisse, sed ex circumstantia etiam nocuisse ; ut clarus videatur, quando prædicat illam desiisse fidei Christi præcedentem.

VERS. 12. *Itaque lex quidem sancta, etc.*

Photii. Tu absolute poteris sanctam legem dicere, quod ab immunditia custodiebat servantes illam, justam, quod recte agentes donis remunerabat, transgressores autem pœnis multabat ; bonam, quod non pœnis et ira gaudens quibus utebatur, puniebat, sed ad procurandam eorum salutem, et amplius, quod parva bene agentes magnis donabat, et peccatores, neque dignas illorum delictis pœnas sumebat. Ille autem ista percurrens ex his concludit sanctam, justam et bonam esse legem aut mandatum : ex uno quidem, quod didicit mihi peccatum, et præcepit ut illud fugerem ; ex altero autem, quod libens et consulens hoc egit. Sancta ergo, quod didicit, et præcepit ut fugerem ab immunditia, justa, quod, postquam sic didicit, pœnas de peccantibus sumit, bona autem, quod vitam mihi providens hæc perfecit.

Quod ergo bonum est, mihi factum est mors.

Photii. Magnitudinem voluit ostendere peccati : et quoniam nihil inveniri posset illo majus ad malum procurandum, per illud ipsum ipsius exhibens magnitudinem dicit : *Ut appareat peccatum, id est, ut revelentur illius malorum omnium divi-*

tiæ, et illius robur quod in ipso est ; tanquam ut quod totum est, totum manifeste appareat. Cum enim malorum aliorum magnitudinem comparare volumus, possumus aliud quid adjicere illi quod affligimur ; ut scelestus erat in tantum Cain, quia patricida factus est, et Deo primus mentitus est. Et rursus, non per prodigiorum ostensionem adductus est Pharaon ad liberandum Israelitas, ut exhibeatur illius sententiæ crudelitas et odium in Deum ; et in cæteris idem. Nam inveniri potest aliquid præsentis malo pejus, cujus perpetratio qui inique operantur conveniens malignitati nomen accipiunt. Peccatum autem, cum illo, ut diximus, nihil pejus inveniri potest, ipsum se per se designat ; amaram et acerbam simul gravitatem, tyrannicamque et invictam vim ostendit. Cum certius censuerit dici per nominis tautologiam, iterum nomen reassumit, dicit enim epithetice : *Peccans peccatum*. Acerbitatis designatio absoluta est. Cognominat et non omnino a nomine abscedit in quo autem solutio esse videtur, vim addit adiciens, *supra modum* ; et ita apertius simul et fortius, acerbitatem quoque exprimente sermone utitur dicens : *Ut fiat supra modum peccans peccatum*.

VERS. 16. *Si autem quod nolo, illud facio.*

Photii. Tu vero mihi sic verba patefacias. Postquam venundatus et sub peccato factus est homo, non cognoscit quod operatur, turpi consuetudine omnino illi dominante, neque consentiente ut videat malum esse quod agit. Quamobrem quod odisset, si innoxius et liber esset, et quod non eligeret, illud eligit. Jam venundatus et non suus agit. Si vero liber et innoxius et meus forem, non eligerem quæ nunc facio, *consentio legi quoniam bona est*. Illa enim ut fugiam mihi consentit, quæ, dum ego in propria naturæ libertate versor, fugienda censui et odibilia esse. *Non intelligo* igitur, evidenter *venundatus, non enim quod volo, dum liber sum, hoc facio* nunc, cum *venundatus, sum ; sed quod odi, dum liber sum, illud facio* dum *venundatus sum. Si vero quod nolo* dum liber sum, *illud facio*, dum *venundatus sum, consentio legi, dum liber sum, quia bona est*. Opera enim legis volo, et non quæ nunc facio.

VERS. 21. *Invenio igitur legem, volenti mihi facere bonum, etc.*

Photii. Intelligas autem sic. Ex his quæ dixi, inquit, hoc mihi concluditur, et illud *invenio legem esse legem in bonum volenti mihi facere bonum* ; et illud solum gratum est. Malum enim invenio *quoniam similiter mihi adjacet* ; et non melior factus essem ex lege, nisi magis damnum recepissem, quia, ut adjaceat mihi et quasi propius mihi sit malum, hæc præbuit occasionem. Lex igitur, solum lex facta est mihi in bonum, aliud autem nihil. Unde evidens est, quod malum mihi tali modo ad-

ή εν αὐτῇ. Οἷον ἴν' ὅπερ ἐστὶν ὅλη ὡς ὅλη γένηται ἐκφανής. Ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἄλλων ὑπερβολὴν τινα θέλοντες παραστῆσαι, δυναμέθθα ἄλλο τι ἐπιφέρειν τῷ διασυρομένῳ ὑφ' ἡμῶν· οἷον μιὰρὸς ἦν ἐπὶ τοσοῦτον ὁ Κάιν· ὅτι καὶ ἀδελφοκτόνος ἐγένετο· καὶ Θεὸν πρῶτος ἐψεύσατο. Καὶ πάλιν, οὐδὲ μετὰ τῆν τῶν τεραστίων ἐπίδειξιν παρεκλήθη Φαραὼ ἀπολύσαι τοὺς Ἰσραηλίτας· ἵνα φανῆ αὐτοῦ τὸ ὠμὸν τῆς γνώμης καὶ θεομισές· καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως. Ἔστι γὰρ εὐρεῖν τι χεῖρον τῶν ὑποκειμένων, οὐ μετασχόντες οἱ πονηρευόμενοι τὰς κατ' ἐκεῖνο προσηγορίας ἐπιδέχονται. Ἐπὶ δὲ τῆς ἀμαρτίας, ἐπεὶ ταύτης, ὡς ἔφημεν, οὐκ ἔστι χεῖρον εὐρεῖν· αὐτῆς ἐφ' ἑαυτῆς κατηγορήσε. Πικρῶς ἅμα καὶ δριμέως τὸν ὄγκον αὐτῆς, καὶ τὸ τυραννικὸν ἅμα καὶ ἀνυπερβλήτου ἐνδείκνυμενος. Ἐπεὶ δὲ ἀσφαλέστερον πως ἔδοξεν εἰρησθαι τῇ ταυτολογίᾳ τοῦ ὀνόματος· πάλιν δὲ μεταλαμβάνομένου τοῦ ὀνόματος. Ἐφη γὰρ παρωνύμως ἀμαρτωλὸς ἡ ἀμαρτία. Ἡ τῆς δριμύτητος ἐνδείξις ἐξελύετο. Παρουνομάζει μὲν καὶ οὐ τελείως ἀφίσταται τοῦ ὀνόματος. Ἐν ᾧ δὲ ἐκλελυσθαι ἔδοκει, τόνον ἐπάγει τῇ προσθήκῃ τοῦ καθ' ὑπερβολὴν· καὶ οὕτως ἐπὶ τὸ σαφέστερον ἅμα καὶ ἔντονον, καὶ τοῦ δριμέως ἐμφαντικὸν μεταλαβὼν τὸν λόγον φησὶν· Ἴνα γένηται καθ' ὑπερβολὴν ἀμαρτωλὸς ἡ ἀμαρτία.

Εἰ δὲ ὁ οὐ θέλω, τοῦτο ποιῶ·

Φωτίου. Σὺ δὲ μοι οὕτω διαλεύκανον τὰ ῥητά· Μετὰ τὸ πραθῆναι καὶ γενέσθαι ὑπὸ τὴν ἀμαρτίαν τὸν ἄνθρωπον, οὐ γινώσκει ὁ κατεργάζεται· τῆς συνθηθείας τῆς αἰσχυρᾶς, παντελῶς αὐτοῦ κυριεύσασθαι, καὶ μὴ συγχωρούσης εἰδέναι ὅτι κακὸν ἐστίν, ὃ πράσσει. Διὸ καὶ ὁ εἰμίσει ἄν, εἰ ἄπρατος καὶ ἐλεύθερος ἦν, καὶ ὁ οὐκ ἄν εἴλετο, τοῦτο καὶ αἰρεῖται, πεπραμένος ἦδη ὢν καὶ πράττει. Εἰ δὲ ἐλεύθερος ὢν καὶ ἄπρατος καὶ κατὰ φύσιν, οὐκ ἄν εἰλόμην ἅ νῦν ποιῶ, Συμμαρτυρῶ τῷ νόμῳ ὅτι καλὸς. Ἐκεῖνα γὰρ μοι συμπηφίζεται φυγεῖν, ἅ καὶ ἐγὼ ἐν τῇ κατὰ φύσιν ἐλευθερίᾳ τυγχάνων, ἔκρινα φευκτέα εἶναι καὶ μισητά. Οὐ γινώσκω οὖν, πραθεῖς δηλονότι· οὐ γὰρ ὁ θέλω ἐλεύθερος ὢν, τοῦτο πράσσω νῦν, πεπραμένος ὢν· ἀλλ' ὁ μισῶ ἐλεύθερος ὢν, τοῦτο ποιῶ πεπραμένος ὢν. Εἰ δὲ ὁ οὐ θέλω ἐλεύθερος ὢν, τοῦτο πράσσω πεπραμένος ὢν, συμμαρτυρῶ ἐλεύθερος ὢν, ὅτι καλὸς ὁ νόμος. Τὰ γὰρ αὐτὰ ἐκείνω βούλομαι, καὶ οὐχ ἅ νῦν ποιῶ.

D Εὐρίσκω ἄρα τὸν νόμον τῷ θέλοντι ἐμοὶ ποιεῖν τὸ καλόν.

Φωτίου. Ἐκλάβοις δ' ἄν καὶ οὕτως· Ἐξ ὧν εἶπον, φησὶ, τοῦτό μοι συμπεραίνεται, καὶ τοῦτο εὐρίσκω, τὸ εἶναι τὸν νόμον, νόμον εἰς τὸ καλὸν τῷ θέλοντι ἐμοὶ ποιεῖν τὸ καλόν· καὶ τοῦτο μόνον χαριζόμενον. Τὸ γὰρ κακὸν εὐρίσκω, ὅτι ὁμοίως ἐμοὶ παράκειται· καὶ οὐδὲν ἐβελτιώθην ἐκ τοῦ νόμου. Εἰ μὴ καὶ μᾶλλον βλάβην ἢ ἐδεξάμην, ὅτι παρακεῖσθαι μοι καὶ οἷον ἐγγίξειν μοι τὸ κακὸν παρέσχεν ἀφόρμην. Ὁ νόμος οὖν μόνον νόμος ἐγένετό μοι εἰς τὸ ἀγαθόν· ἄλλο δὲ οὐδέν· πόθεν δηλον, ὅτι τὸ κακὸν μοι

VARIÆ LECTIONES.

Hic est in cod. rasura.

ὡσαύτως παράκειται. Ἡ καὶ οὕτως· Εὐρίσκω ἄρα τὸν νόμον, τουτέστι, κατενόησα καὶ κατελάμβανον τὴν ἰσχὺν καὶ τὴν φύσιν τοῦ νόμου. Ἐξεῦρον αὐτὸν ἀκριβῶς· ὅτι οὐδὲν μοι βοηθῆσαι ἴσχυσε· πόθεν δὴλον; ὅτι θέλοντί μοι ποιεῖν τὸ καλόν, οὐδὲν ἐπικουρεῖ· ἀλλ' ὁμοίως τὸ κακὸν παράκειται ἀπρακτόν μοι τὸ θέλειν ποιῶν. Ἐν τούτῳ οὖν εὔρον ἀκριβῶς τὸν νόμον ὅσον ἰσχύει, καὶ τίς ἐστὶν ἡ φύσις αὐτῶ, ἐν τῷ ἐμοὶ τῷ θέλοντι ποιεῖν τὸ καλόν, εὐρίσκειν ἐτι τὸ κακόν. Παράκειται γὰρ καὶ οὐκ ἀπελήλαται ὑπ' αὐτοῦ ἐξ ἐμοῦ. Δυνατὸν δὲ καὶ οὕτως ἐγγύτερον τῆς λέξεως ἐκλαβεῖν. Εὐρίσκω ἄρα τῷ θέλοντι ἐμοὶ ποιεῖν τὸ καλόν κατὰ τὸν νόμον, ὅτι ἐμοὶ τὸ κακόν παράκειται. Καὶ γὰρ οἱ κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον θέλοντες ποιεῖν τὸ καλόν, οὐχ εὐρίσκουσιν ὅτι παράκειται αὐτοῖς τὸ κακόν. Διὰ τοῦ βαπτίσματος γὰρ ἐξώσθη καὶ ἀπελήλατο. Ὡστε δεῖ Χριστῷ προσελθεῖν διὰ τοῦ βαπτίσματος, καταλιπόντας τὸν νόμον.

Ὁ Θεὸς τὸν ἑαυτοῦ πέμψας Υἱὸν ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας.

Φωτίου. Δυνατὸν γὰρ καὶ οὕτω στίξαντα, ἀναγνῶναι· Ὁ Θεὸς τὸν ἑαυτοῦ πέμψας Υἱὸν ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας, καὶ περὶ ἁμαρτίας· εἶτα ἐπαγαγεῖν, κατέκρινε τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί· τουτέστι τὸν Υἱὸν περὶ ἁμαρτίας· ἤγουν ἕνεκα τῆς ἁμαρτίας, τοῦ ἐξῆραι αὐτήν· καὶ ἐλευθερώσαι ἡμᾶς ἀπὸ ταύτης. Πῶς οὖν ἐξῆρε; Κατακρίνας αὐτήν. Θὺ γὰρ ἀπλῶς καὶ ἐξουσιαστικῶς· ἀλλ' ὑπὸ δίκην ἀγαγὼν αὐτήν, καὶ δεῖξας ἀλοῦσαν. Πῶς οὖν ἐάλω καὶ ἤττηται; ἐν τῇ σαρκί αὐτοῦ. Προσιέναι γὰρ βουληθεῖσα καὶ μὴ ἰσχύσασα, ἐάλω καὶ ἤττηται.

Τὸ δὲ φρόνημα τῆς σαρκὸς ἐχθρὰ εἰς Θεόν.

Φωτίου. Καλῶς οὖν φησιν, ὅτι τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς τῷ νόμῳ τοῦ Χριστοῦ οὐχ ὑποτάσσεται. Ἐν ἧτῳ μὲν γὰρ ἐστὶ, δὴλον ὅτι οὐχ ὑποτάσσεται· ἐν ὅσῳ δὲ παρέλθη καὶ ἀπογένηται τοῦ ἀνθρώπου, οὐδὲ ὁλόως ἐστὶν· ὥστε οὐδ' ὑποτάσσεται. Πῶς γὰρ ἂν τὸ μὴ ὄν, ἢ ἀντιστήσεται, ἢ ὑποταγῆ τινι; Τίς οὖν ὑποτάσσεται; Ὁ ἄνθρωπος ἐν ᾧ τὸ σαρκικόν φρόνημα [Suppl. οὐκ ἐστὶ]; ἀλλ' ἐτι μὲν τοῦ σαρκικοῦ παρόντος φρονήματος, οὐδὲ ἐκεῖνος. Καταβληθέντος δὲ διὰ μετανοίας καὶ ὑποχωρήσαντος, τότε ἐκεῖνος ἀγαθοεργεῖ, καὶ ὑποτάσσεται τῷ νόμῳ τοῦ Θεοῦ.

Ἐλπίς δὲ βλεπομένη οὐκ ἐστὶν ἐλπίς.

Φωτίου. Τί γὰρ οὐκ ἐλάβομεν ταύτην διὰ τοῦ βαπτίσματος; οὐχὶ καὶ αὐτὸς πρὸ μικροῦ ἔφη, ὅτι Πνεῦμα υἰοθεσίας ἐλάβετε; Ναί, φησίν, Ποίαν οὖν ἀπεκδεχόμεθα; Τὴν φανερομένην, φησίν, κατὰ τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ σώματος ἡμῶν. Ἄλλην παρὰ τὴν εἰρημένην; Μὴ γένοιτο. Ἄλλ' αὐτὴν ἐκείνην τελειότερον φανερομένην, καὶ διὰ πείρας αὐτῆς ἐπιγνωσκομένην. Μετὰ γὰρ τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ σώματος, τότε ἡ τῶν ἀγαθῶν ἀπόλαυσις. Τότε πάντα τὰ τῆς υἰοθεσίας γνωρίσματα καὶ ἀποτελέσματα. Καὶ νῦν γὰρ ἐπ' ἐλπίδι τούτων ἐλάβομεν τὴν υἰοθεσίαν. Αὐτὸς δὲ ἐμφαντικώτερον εἶπεν, ἐσώθημεν. Πῶς οὖν ἠλπίσαμεν ταῦτα, μὴ τούτων παραγεγονότων ἤδη, μὴδ' ὑπ' ὄψιν ἡμῶν πεσόντων, μὴδ' ὑπὸ πείραν; Καλῶς, φησίν, καὶ εὐλόγως. Εἰ γὰρ ὑπ' ὄψιν ἡμῶν, καὶ ὑπὸ πείραν ἤδη τὰ ἐλπίζόμενα ἀγαθὰ ἐγεγόνει, οὐκ ἂν ἦν ἐλπίζόμενα.

A jacet, certe et ita est. *Invenio igitur legem*, id est, notavi et intellexi vim et naturam legis. Cognovi illam perfecte, quod nihil adjuvare valuit. Unde certum est? quia *volenti mihi facere bonum*, non auxiliatur. Sed similiter malum adjacet inutiliter mihi velle faciens. In hoc igitur *inveni* perfecte *legem* quantum valeat, et quæ sit ejus natura, quod mihi *volenti facere bonum*, invenio adhuc malum. Adjacet enim et non ab illa ex me movetur. Potest autem sic propior dictionis sensus intelligi. *Invenio igitur volenti mihi facere bonum* secundum legem, *quoniam malum mihi adjacet*. Etenim qui secundum Evangelium volunt facere bonum, non inveniunt quoniam adjacet illis malum; per baptismum enim ablatum et amotum est; ita ut oporteat ad Christum per baptismum ingredi, legem deserentes.

B CAP. VIII. VERS. 3. *Deus Filium suum mittens in similitudinem carnis peccati.*

Photii. Potest enim punctis ita notatis legi: *Deus Filium suum mittens in similitudine carnis peccati, et de peccato*; deinde addendo: *Damnavit peccatum in carne*. Id est, Filium de peccato, aut causa peccati, ut illud tolleret, et nos ab illo liberaret. Quomodo ergo tulit? damnans illud, non simpliciter et facultative, sed in jus illud, vocans et convictum ostendens. Quomodo igitur convictum et devictum est? *In carne illius*; cum enim intelligere voluisset et non valuisset, convictum et devictum est.

VERS. 7. *Quoniam sapientia carnis inimica est Deo*

Photii. Recte ergo dicit, *quoniam sapientia carnis legi Christi non subjecta est*. Quandiu enim est, evidens est *quoniam non subjecta est*; quandiu autem elapsa est et abscessit ab homine, evidens est *quoniam non subjecta est*. Quomodo enim quod non est aut resistet aut subjicietur alicui? quis ergo subjectus est? homine, in quo sapientia carnis non est? sed jam in quo invenitur carnis sapientia, non ille est. Immutatus autem per pœnitentiam et conversus tunc ille bonum operatur et legi Dei subjectus est.

VERS. 24. *Spes autem quæ videtur non est spes.*

Photii. Quid ergo non accepimus illam (adoptionem) per baptismum? nonne et ipse paulo ante dixisti quia *accepistis spiritum adoptionis*? Ita est, inquit. Qualem ergo expectamus? hanc quæ manifestata est, ait, per redemptionem corporis nostri. Aliam ac illam quæ dicta fuit? absit! sed eandem illam posterius manifestatam, et per ejus experientiam cognitam. Etenim, post redemptionem corporis, tunc bonorum erit possessio; tunc omnia cernentur adoptionis signa et affectus. Nunc enim in spe eorum accepimus adoptionem; Apostolus autem apertius dicit: *Salvi facti sumus*. Quomodo ergo speramus illa, cum jam non evenerint, neque visu nostro, neque experientia cognita sint? bene et recte loquitur; si enim visu nostro, et experientia jam quæ sperantur bona cognita essent, non sperata orent.

VERS. 31. *Quid ergo dicemus ad hæc?*

Photii. Certe ita est. *Quid dicemus ad hæc?* Quod elegit, quod vocavit, quod justificavit quod glorificavit, Ad tantam beneficiorum magnificentiam, quid dicemus? non gratis, inquit, verbis abundamus neque operum retributione. Talis est ineffabilis ejus circa nos gratia. Deinde quasi copiam acceperit inde, dicit: *Si Deus pro nobis, quis contra nos?* nemo; quamvis enim aliqui nocere niterentur non nocebunt, sed proderunt.

CAP. VIII. VERS. 28. *His qui secundum propositum sunt sancti.*

Photii. Id est, his qui secundum decretum, secundum propositum, digni habitusunt sanctitate vocationis.

VERS. 32. *Qui etiam proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum; quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit?*

Photii. Apponit igitur illud: *Qui etiam proprio Filio non pepercit.* Sollicitudinem, ut diximus, ineffabilem Dei circa nos ostendens, simulque, si quid asperum ab aliquo patimur, firmitatem per hoc exemplum suadens; non solum autem, sed et inducens et injungens. Si enim Filius tanta pro te passus est, quid te oportet pati pro illo? et, ille tanta patiens, paternæ gloriæ et divinitatis nullum donum recipiebat: Tu vero non omittas illa pati; omnino enim bonis promissis, post passionem et post mortem dignus habebis.

VERS. 33. *Quis accusabit adversus electos Dei?*

Photii. In his quæ supra, locutus est de tentationibus quæ per afflictiones et cruciatus fiunt, dicendo: *Quis contra nos?* nunc alteram tentationum speciem indicat: contumelias, exprobrationes, injurias quibus credentes a non credentibus impetendi sunt. Illud quoque ostendis dicendo: *Quis incusabit contra electos Dei?* et manifestat ibi, ut in supradictis, in vanum, Deo justificante, iis linguam prurire qui accusant et condemnant.

CAP. IX. VERS. 1-5. *Veritatem dico, etc.*

Photii. Sed quomodo dicit, quem nihil separat a charitate Christi, hunc ob cognatos inquirere et optare ab illo separari? non sunt contraria ista, sed et potius concordant. Qui enim fratrem suum diligit, Deum diligit; *In hoc enim cognoscent omnes quia discipuli mei estis, si charitatem habeatis in alterutrum.* Ita est, inquit; sed ibi Dei charitati proximi charitatem, anteponit. Sed illos diligendo, Christo identificamur. Ostendit ergo supereminentem charitatem, in eo quod alios in se conjunxit; ita enim intelligi debet quod dicitur: Si possibile esset per meam perditionem Christum glorificari, et Judeos salvari, non illud deprecarer; alio sensu enim non dicit *anathema fieri*, id est, abhinc separari ab illo; id enim maxime detestandum est; sed *anathema esse*, id est, separatum adhuc manere, neque ad Christum adisse, sed adhuc ab illo separari; si istud ad vestram conversionem et fidem

A Τί οὖν ἐροῦμεν πρὸς ταῦτα :

Φωτίου. Ἡ καὶ οὕτως· Τί ἐροῦμεν πρὸς ταῦτα ; ὅτι προώρισεν, ὅτι ἐκάλεσεν, ὅτι ἐδικαίωσεν, ὅτι ἐδόξασε· πρὸς τοιαύτην ἀφθονίαν εὐεργεσιῶν, τί ἐροῦμεν ; Οὐδὲ εὐχαρίστων, φησὶν, λόγων εὐποροῦμεν· μή τι γε ἔργων ἀμοιβῆς. Τοιαύτη ἐστὶν ἀφαιτος αὐτοῦ ἢ περὶ ἡμᾶς χάρις. Εἶτα ὡσπερ πόρισμα λαβὼν ἐντεῦθεν, φησὶν, Εἰ ὁ Θεὸς ὑπὲρ ἡμῶν, τίς καθ' ἡμῶν ; Οὐδεὶς. Κάν γάρ τινες βλάπτειν ἐπιχειρήσωσιν, οὐ βλάψουσιν, ἀλλὰ ὠφελήσουσιν.

Τοῖς κατὰ πρόθεσιν κλητοῖς οὔσι.

Φωτίου. Τουτέστι τοῖς κατὰ γνώμην, κατὰ πρόθεσιν ἀξιωθεῖσι τῆς κλήσεως.

B Ὅς γε τοῦ ἰδίου Υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτὸν, πῶς οὐχὶ καὶ σὺν αὐτῷ τὰ πάντα ἡμῖν χαρίζεται ;

Φωτίου. Τέθεικε τοίνυν τὸ, Ὅς γε τοῦ ἰδίου Υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, τὴν κηδεμονίαν, ὡς ἔφαμεν, τὴν ἀφαιτος τοῦ Θεοῦ τὴν περὶ ἡμᾶς ἐνδεικνύμενος. Καὶ ἅμα εἶ τι δυσχερὲς ὑπὸ τινος πάσχομεν, καρτερεῖν διὰ τοῦ παραδείγματος παραινῶν. Οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ ἀνακτώμενος καὶ παρηγορῶν. Εἰ γὰρ ὁ Υἱὸς τοσαῦτα ὑπὲρ σοῦ ἔπαθε, τί σε χορὴ παθεῖν ὑπὲρ αὐτοῦ ; καὶ εἰ ἐκεῖνος τοιαῦτα παθὼν, τῆς πατρικῆς δόξης τε καὶ θεότητος οὐδέν τι καθυφειμένον ἐδέξατο· μηδὲ σὺ ὀλιγωρήσης πάσχων ταῦτα. Πάντως γὰρ τῶν ἐπηγγελμένων, καὶ μετὰ τὰ παθήματα, καὶ μετὰ τὸν θάνατον, ἀξιωθήσῃ.

Τίς ἐγκαλέσει κατὰ ἐκλεκτῶν Θεοῦ ;

C Φωτίου. Ἐν τοῖς ἔμπροσθεν δὲ εἰπὼν τοὺς πειρασμούς τοὺς διὰ θλίψεων καὶ βασάνων, ἐν τῷ εἰπεῖν Τίς καθ' ἡμῶν ; νῦν ἕτερον εἶδος πειρασμῶν λέγει· τοὺς ὀνειδισμούς, τὰς μέμφεις, τὰς λοιδορίας, ἃς κατέχεον οἱ ἄπιστοι τῶν πιστῶν. Καὶ τοῦτο δηλοῖ διὰ τοῦ λέγειν, Τίς ἐγκαλέσει κατὰ ἐκλεκτῶν Θεοῦ ; καὶ ἀποδείκνυσι κἀνταῦθα, ὡσπερ καὶ ἐπὶ τῶν εἰρημένων, ὅτι Θεοῦ δικαιοῦντος, εἰς μάτην γλωσσαλοῦσιν οἱ αἰτιώμενοι καὶ κατακρίνοντες.

Ἀλήθειαν λέγω, κ. τ. λ.

D Φωτίου. Ἀλλὰ πῶς, φησὶν, ὅν οὐδέν χωρίζει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ, οὗτος ὑπὲρ συγγενῶν ἐπιζητεῖ καὶ εὐχεται τούτου χωρισθῆναι ; οὐκ ἐστὶν ἐναντία ταῦτα, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον συνάδει. Ὁ γὰρ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, τὸν Θεὸν ἀγαπᾷ. Ἐν τούτῳ γὰρ γινώσκονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἐστε, εἴν ἀγάπην ἔχητε πρὸς ἀλλήλους. Ναὶ, φησὶν· ἀλλ' ἐνταῦθα προκρίνει τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπης, τὴν τοῦ πλησίον. Ἀλλὰ τὸ φιλεῖν ἐκείνους, τὸ οἰκειῶσαι τῷ Χριστῷ ἐστὶ. Δείκνυσι γοῦν τὴν ὑπερβάλλουσαν ἀγάπην, ὅτι καὶ ἐτέρους συνήλαυεν εἰς αὐτόν. Οὕτω γὰρ ἂν νοοῖτο τὸ ῥητόν· Εἰ ἦν δυνατόν διὰ τῆς ἐμῆς ἀπωλείας, δοξασθῆναι τὸν Χριστόν, καὶ σωθῆναι τοὺς Ἰουδαίους, οὐδὲ τοῦτο ἂν παρητησάμην. Ἄλλως τε οὐδὲ λέγει ἀνάθεμα γενέσθαι, τουτέστιν, ἀπὸ τοῦ νῦν αὐτοῦ χωρισθῆναι· τοῦτο γὰρ ἀπευκτότατον· ἀλλὰ ἀνάθεμα εἶναι, τουτέστι, κεχωρισμένον ἔτι εἶναι, καὶ μήπω τῷ

Χριστῷ προσελθεῖν, ἀλλ' ἔτι κεχωρισμένον αὐτοῦ εἶναι· εἰ τοῦτο εἰς τὴν ὑμετέραν εἴσοδον καὶ πίστιν τὴν εἰς αὐτὸν συνετέλει. Μὴ γὰρ ὅτι προσήλθου τῷ Χριστῷ, διὰ τοῦτο καὶ ὑμᾶς με προκαλεῖσθαι νομίσητε, φησίν. Καὶ πρὸ ἐμοῦ ὑμᾶς ἠβουλόμην προσδραμεῖν αὐτῷ.

Ἴνα ἢ κατ' ἐκλογὴν τοῦ Θεοῦ πρόθεσις μὲν.

Φωτίου. Ἡ πρόθεσις εἰπὼν, τοῦ Θεοῦ τὴν βουλήν ἐδήλωσεν· εἰπὼν δὲ κατ' ἐκλογὴν, εἰδείξεν ὅτι καὶ διέφερον ἀλλήλων. Οὐδεὶς γὰρ ἐκλέγεται ἕτερον ἀφ' ἐτέρου, εἰ μὴ τι αὐτοῦ διαλλάσσει. Εἰπὼν δὲ οὐκ ἐξ ἔργων, παρέδειξε τὸ μέγεθος τῆς κλήσεως καὶ τῆς χάριτος αὐτοῦ· ὅτι καὶ μηδὲν πραξάντων, ἐκλέγεται καὶ προσκαλεῖται. Ἄλλ' εἰ μηδὲν πραξάντων ἐκλέγεται, πῶς ἐκλέγεται; Ἡ μὲν γὰρ ἐκλογὴ ἐπὶ τῶν κατὰ τι γίνεται διαφερόντων, οἱ δὲ μηδὲν πράξαντες, τί διαφέρουσι; Καὶ πάνυ. Ἀνθρωπίνους μὲν γὰρ ὀφθαλμοῖς ἐπεὶ οὐδὲν ἔπραξαν, οὐδὲ διαφέρουσι. Θεῖα δὲ προγνώσει τοῦ μέλλοντος, πολὺ διαφέρουσι. Καὶ γὰρ ὁ μὲν εὐηρέστησε τῷ Θεῷ, ὁ δὲ, οὐκέτι.

Λέγω οὖν. Μὴ ἔπταισαν ἵνα πέσωσι;

Φωτίου. Ἐπειδὴ δὲ τῶν προσπταιόντων, οἱ μὲν πταιόντες ὑποσκελίζονται μόνον, οἱ δὲ καὶ καταπίπτουσι, θέλων τοὺς Ἰουδαίους ἅμα μὲν εἰς τὴν πίστιν προτρέψαι, ἅμα δὲ καὶ παραμυθῆσασθαι, φησὶ, ὅτι τὸ πταῖσμα αὐτῶν οὐκ εἰς κατάπτωσιν τελείαν γέγονεν, ἀλλὰ μόνον οἶον ὑπεσκελίσθησαν. Καὶ τοῦτο δι' οἰκονομίαν τινὰ συνεχωρήθη, ἵνα τῷ ἐκείνων παραπτώματι γένηται μὲν ἡ σωτηρία τοῖς ἔθνεσι, γένηται δὲ καὶ αὐτῶν ἐκείνων διόρθωσις, παραζηλούντων καὶ μιμουμένων τοὺς ἐξ ἔθνῶν. Ὡστε τὸ προσπταῖσαι αὐτοὺς τρόπον τινὰ εἰς ἀνόρθωσιν συντελεῖ τὴν αὐτῶν. Εἶπερ ἐν μὲν τῷ παραπτώματι αὐτῶν ἡ σωτηρία τοῖς ἔθνεσιν, ἐν δὲ τῇ σωτηρίᾳ ἐκείνων ἡ τούτων παραζήλωσις· διὰ δὲ τῆς παραζηλώσεως ἡ τῶν πεπτωκότων ἐπανόρθωσις. Τοιαύτη γὰρ ἡ τοῦ Θεοῦ πρόνοια. Ἐξ ἀπόρων πόρους παρέχει, καὶ ἐκ τῶν ἐναντίων τὰ χρηστότερα. Οἱ μὲν γὰρ Ἰουδαῖοι, ἔπταισαν, ὥστε πεσεῖν καὶ κεῖσθαι, καὶ μήτε ἑαυτοῖς μήτε ἐτέροις χρῆσθαι τινος γενέσθαι αἰτίοι. Ὁ δὲ Χριστὸς τῷ αὐτῶν παραπτώματι, καὶ εἰς τὴν τῶν ἔθνῶν σωτηρίαν, καὶ εἰς τὴν αὐτῶν ἐκείνων ἐχρήσατο ἐπανόρθωσιν.

Εἰ γὰρ ἡ ἀποβολὴ αὐτῶν, καταλλαγὴ κόσμου, κ. τ. λ.

Φωτίου. Ἰστέον γε μὴν, ὅτι τὸ, Εἰ γὰρ ἡ ἀποβολὴ αὐτῶν, ἡ ἐπαναλήψις ἐστὶ τοῦ, εἰ δὲ τὸ παράπτωμα αὐτῶν, ὡς καὶ προεῖρηται ἡ αἰτία τῆς σπουδῆς Παύλου τῆς περὶ τὸ σωθῆναι αὐτοῦς. Ὡς ἂν εἴ τις ἔλεγε, Τί σπεύδεις, Παῦλε, ὑπὲρ τῶν Ἰουδαίων, λέγων, Εἴπως παραζηλώσω μου τὴν σάρκα, καὶ σώσω τινὰς ἐξ αὐτῶν; Τίς ἐστὶν ὁ τασουτός σου ἄγων; Ναί, φησὶ, προσήκει μοι σπεύδειν καὶ ἀγωνίζεσθαι. Εἰ γὰρ καὶ τούτων ἐκλιπόντων, ὅμως κατηλλάγη ὁ Θεὸς τῷ κόσμῳ, καὶ τὸ μεσότοιχον ἤρθη τῆς παλαιᾶς ἑχθρας, τί ἂν οὐ γένοιτο χρηστὸν καὶ ὑπερθαύμαστον, καὶ τούτων σωθέντων καὶ

A in illum proficeret. Non enim quod ad Christum adiverim, ideo vos a me advocatos esse arbitramini, inquit; etiam ante me vos voluissem ad illum currisse.

CAP. IX. VERS. 11. *Ut secundum electionem Dei propositum maneret.*

Photii. Certe dicendo *propositum*, Dei voluntatem significavit. Cum autem dicit, *secundum electionem*, ostendit hæc inter se differre. Nemo enim eligitur alius ab alio nisi ab illo differat. Dicendo, *non ex operibus*, exhibuit electionis et Dei gratiæ magnitudinem; quod non ex operantibus electio et vocatio fit. Sed, si non ex operantibus electio fit, quomodo eligitur? Electio enim fit in his qui in aliquo differunt; qui autem non operantur, in quo differunt? Multum quidem, humanis enim oculis, cum nihil operati sunt, non differunt; divina autem cognitione futurum cernente, multum differunt. Et enim hic quidem Deo placuit, ille autem non.

CAP. XI. VERS. 11. *Dico ergo: Nunquid sic offenderunt ut caderent?*

Photii. Quonian et his qui offendunt, alii offendendo vacillant tantum, alii autem cadunt, volens Judæos, simul ad fidem convertere, simulque consolari, dicit, quod illorum offensio non in casum omnino facta est, sed quod tantum modo vacillarunt. Et id quoque per quamdam œconomiam dispositum est; ut illorum dilecto fiat gentium salus, illorumque ipsorum emendatio, æmulantium et imitantium eos qui sunt ex gentibus; ita ut illorum vacillatio medium quoddam eis præstet ad revelationem: siquidem *in illorum delicto salus sit gentibus*; in salute autem gentium, Judæorum æmulatio, et per hanc æmulationem eorum qui ceciderunt elatio. Talis enim est Dei providentia. Ex inviis vias præbet, et ex contrariis utiliora. Judæi enim offenderunt, ita ut ceciderent et jacerent, et nec sibi neque aliis utile quiddam præstare possent; sed Christum illorum delicto, et in gentium salutem, et in illorum ipsorum revelationem usus est.

VERS. 15. *Si enim amissio eorum reconciliatio est mundi, etc.*

Photii. Sciendum est quod illud. *Si enim amissio eorum*, repetitio est illius, *quod si delictum eorum*. Ut enim supra dictum est, causa est conatum Pauli ob illorum salutem. Si enim quis diceret: Quid conaris, Paule, de Judæis, dicendo: *Si quomodo ad æmulationem provocem carnem meam, et salvos faciam aliquos ex illis*. Quisnam est tantus iste ardor? ita, dicit, decet me conari et ardere. Si enim his derelictis, nihilominus reconciliet Deus mundum, et medius paries tollatur veteris inimicitiae, quid non foret utile et admirabile, his salvatis et assumptis? Quæ est igitur eorum assum-

plio et additio, nisi perfecta et integra lætitia, in hac scilicet perfecta et nova vita et resurrectione e mortuis, omnium, non solum qui offenderunt, sed et qui usque ad mortem et interitum ceciderunt? Et vide: Incipiens offensionem appellavit Judæorum incredulitatem, deinde delictum. Cum autem illis ostenderit, si credere tantum volunt, bonorum magnitudinem; et illos excitaverit, illos nominando gentium divitias, mundi reconciliationem, et carnem suam propriam, tunc incredulitatis nefas quantum sit ostendit; mortuos per hanc eandem fieri significans. Sed hoc admirabiliter maxime et sapienter facit. Cum enim illos appellare mortuos, amarum et contumeliosum sit, et in injuriam magis quam in exhortationem tendat, non ita sicco modo id proponit, sed miscet, et in laudis ordinem præfert dicens: *Quæ assumptio eorum, nisi vita ex mortuis?* per hanc vocem, *vita*, jucundum quoddam ponens; per illud autem, *e mortuis* significans incredulitatem eorum mortem esse.

VERS. 28. *Secundum Evangelium quidem, inimici propter vos.*

Photii. Quæret aliquis, si inimici facti sint Judæi, propter illos qui e gentibus crediderunt, quomodo superius dixerit, *Quandiu ego sum gentium apostolus, ministerium meum honorificabo.* Quare? *Si quomodo ad æmulationem provocem carnem meam.* Si enim ob fidem gentium æmulantur et imitantur Judæi, et fideles fiunt, quomodo propter illos inimici rursus facti sunt fidei et Evangelii? Sed primo dicimus illum non dixisse ob fidem gentium æmulari et imitari Judæos, sed quod glorificentur et laudentur; Gloria enim et laus in illos qui sunt ex gentibus incurrens, illos excitabit ad æmulationem et imitationem; ita ut repugnantia invicem non sint quæ dicta sunt: secundo autem, non asserendo dixisse, ut æmulentur Judæi, sed quasi ambigendo et dubitando. *Si quomodo, dicit enim, ad æmulationem provocem carnem meam.* Sicut, fortasse, tametsi etiam ob eorum fidem, non autem per gloriam et laudem, diceret ad æmulationem provocare se Judæos, non ita sibi pugnaret. Nam cum dicit, *inimici propter vos*, Judæorum incredulitatem significat, et causam cur vehementius fidei adversentur; cum autem dicit: *Si quomodo ad æmulationem provocem carnem meam*, proprios indicat conatus quibus salvare Judæos nititur et extra illud etiam quod diximus, non ita repugnarent apostoli dictæ, quamvis utrumque explicando diceretur. Etenim nihil vetaret quominus aliqui credentium, fide gentium excitati, æmulentur et imitentur; et multi vicissim non credentium, odio illorum qui ex gentibus sunt pertinaciores et increduliores et infideliores evangelico præconio adversentur: quod ipsis rebus videri potest; qui enim gentes imitantur, ad fidem accedunt, et salvantur, qui autem gentibus adversantur, acriores fidei inimici constituuntur.

προσθεθέντων; τίς οὖν ἔσται αὐτῶν ἢ πρόσληψις καὶ ἡ προσθήκη, εἰ μὴ τελεία καὶ ὀλόκληρος χαρὰ, ὡς ἐπὶ τελείᾳ καὶ καινῇ ζωῇ καὶ ἀναβιώσει ἐκ νεκρῶν, πάντων, οὐ μόνον τῶν προσπταισάντων, ἀλλὰ καὶ τῶν μέχρι θανάτου καὶ νεκρώσεως καταπεσόντων; Καὶ ὄρα· ἀρχόμενος μὲν, πταίσμα τὴν ἀπειθειαν ἐκάλεσε τῶν Ἰουδαίων· εἶτα παράπτωμα. Ἐπειδὴ δὲ ἔδειξεν αὐτοῖς, ἐὰν βούλωνται μόνον πεισθῆναι, τὸ μέγεθος τῶν ἀγαθῶν, καὶ ἐπῆρεν αὐτούς, πλοῦτον ἔθνῶν καλῶν, καὶ καταλλαγῆν κόσμου, καὶ σάρκα οἰκείαν· τότε καὶ τῆς ἀπειθείας τὸ ἄτοπον ἠλίκον ἐστὶ δεικνύει, νεκροὺς αὐτῆς διὰ ταύτης γενέσθαι ἀποφαινόμενος. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο λίαν θαυματίως ποιεῖ καὶ σοφῶς. Ἐπειδὴ γὰρ τὸ νεκροὺς αὐτοὺς ὀνομασθῆναι, λίαν πικρὸν ἦν καὶ καταφορικόν· καὶ εἰς ὕβριν μᾶλλον ἢ παραίνεσιν συντελοῦν· οὐχ οὕτως αὐτὸ τίθησι ξηρῶς, ἀλλὰ μίγνυσιν αὐτὸ, καὶ ἐν τάξει ἐπαίνου προάγει, λέγων, Τίς ἢ πρόσληψις αὐτῶν, εἰ μὴ ζωὴ ἐκ νεκρῶν; διὰ μὲν τοῦ, ζωῇ, τὸ εὐφραίνον τιθεῖς· διὰ δὲ τοῦ, ἐκ νεκρῶν, ὑποσημαίνων, ὅτι ἡ ἀπειθεία αὐτῶν νεκρώσει ἦν.

Κατὰ μὲν τὸ Εὐαγγέλιον, ἐχθροὶ δι' ὑμᾶς.

Φωτίου. Ζητήσεις δ' ἂν τις, εἰ ἐχθροὶ γεγονάσιν Ἰουδαῖοι, διὰ τοὺς ἐξ ἔθνῶν πεπιστευκότας, πῶς ἀνωτέρω ἔλεγεν, Ἐφ' ὅσον εἰμὶ ἐγὼ ἔθνῶν ἀπόστολος, τὴν διακονίαν μου δοξάζω; Διατί; εἰπὼς παραζηλώσω μου τὴν σάρκα. Εἰ γὰρ διὰ τῆς πίστεως τῶν ἔθνῶν παραζηλοῦσι, καὶ μιμοῦνται οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ πιστοὶ γίνονται, πῶς δι' αὐτούς ἐχθροὶ γίνονται πάλιν τῆς πίστεως καὶ τοῦ Εὐαγγελίου; Ἀλλὰ πρῶτον φαμεν, ὅτι οὐκ ἔφη διὰ τῆς πίστεως τῶν ἔθνῶν παραζηλοῦν καὶ μιμῆσθαι τοὺς Ἰουδαίους, ἀλλὰ διὰ τοῦ δοξάζεσθαι αὐτούς, διὰ τοῦ ἐπαινεῖσθαι. Ἡ γὰρ δόξα καὶ ὁ ἐπαινος ὁ εἰς τοὺς ἐξ ἔθνῶν ἀνατρέχων, ἐρεθίσει αὐτούς καὶ εἰς ζῆλον καὶ μίμησιν. Ὡστε οὐκ ἐναντία ἐστὶν ἀλλήλων τὰ εἰρημένα. Δεύτερον δὲ, ὅτι οὐ κατὰ ἀπόφασιν, ἔφη, παραζηλώσουσιν οἱ Ἰουδαῖοι, ἀλλ' ἀμφιβολῶς καὶ δισταζῶν. Εἴ πως γὰρ, φησὶ, παραζηλώσω μου τὴν σάρκα. Οἶον ἴσως, τάχα, ὥστε εἰ καὶ διὰ τῆς αὐτῶν πίστεως, οὐχὶ δὲ διὰ τῆς δοξῆς καὶ τῶν ἐπαίνων. Ἐλεγε παραζηλοῦν τοὺς Ἰουδαίους, οὐδ' οὕτως ἐμάχετο ἑαυτῶ. Διὰ μὲν γὰρ τοῦ εἰπεῖν, ἐχθροὶ δι' ὑμᾶς, τῶν Ἰουδαίων τὴν ἀπιστίαν λέγει, καὶ τὴν αἰτίαν δι' ἣν σφοδρότερον ἀπεχθάνονται τῇ πίστει. Διὰ δὲ τοῦ, εἴ πως παραζηλώσω τὴν σάρκα, τὴν ἰδίαν ἐνδείκνυται σπουδῆν, ἣν εἶχεν εἰς τὸ σῶσαι τοὺς ἐξ Ἰουδαίων. Καὶ χωρὶς δὲ τῶν εἰρημένων, οὐδ' οὕτως ἐμάχετο τὰ λεχθέντα, καὶ ἀμφω ἀποφαντικῶς εἶρητο. Καὶ γὰρ οὐδὲν ἐκώλυε τινὰς μὲν τῶν πεπιστευκότων, ἀνερεθισθέντας τῇ πίστει τῶν ἔθνῶν, παραζηλώσαι καὶ πιστεῦσαι. Καὶ τῶν μὴ πεπιστευκότων πάλιν πολλοὺς, μίσει τῷ πρὸς τοὺς ἐξ ἔθνῶν, σκληροτέρους καὶ ἀπιστοτέρους καὶ ἀπειθεστέρους τῷ εὐαγγελικῷ κινεῖσθαι κηρύγματι. Ὁ καὶ ἐπ' αὐτῶν ἰδεῖν ἔστι τῶν πραγμάτων. Οἱ μὲν γὰρ μιμούμενοι τοὺς ἐξ ἔθνῶν, προσέρχονται τῇ πίστει, καὶ σώζονται. Οἱ δὲ τούτοις ἀπεχθανόμενοι, σφοδρότεροι ἐχθροὶ τῆς πίστεως καθίστανται.

Καὶ μὴ συσχηματίζεσθε τῷ αἰῶνι τούτῳ.

A CAP. XII. VERS. 2. *Et nolite conformari huic sæculo.*

Φωτίου. Ἡ ἀντι τοῦ, Μὴ συσχηματίζεσθε ταῖς διδασκαλίαις τῶν ἐκ τοῦ αἰῶνος τούτου τοῦ βέοντος καὶ οὐχ ἰσταμένου τὴν διδασκαλίαν προσαγόντων. Τοῦτο δὲ εἰπὼν ἵνα μὴ τινες τῶν Ἰουδαίων εἴπωσιν, Οὐκοῦν οὐδόλως δεῖ ἡμᾶς μετασχηματίζεσθαι, ἀπὸ τῆς παραδεδομένης ἡμῖν τοῦ νόμου διδασκαλίας, διὰ τοῦτο ἐπάγει, ἀλλὰ μεταμορφοῦσθε, τουτέστι, Δεῖ ἡμᾶς κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ μετατιθέσθαι. Πολὺ δὲ τὸ μέσον τῆς ἀπὸ τοῦ νόμου διδασκαλίας, καὶ τῆς κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ σοφίας. Ἡ μὲν γὰρ, καὶ αὐτὸ τὸ σχῆμα τὸ νομικὸν ἀπόλλυσιν, εἰς ἄλλο σχῆμα κακίας καὶ διαφθορᾶς ἄγουσα ἢ δὲ, οὐ μόνον οὐκ ἀπόλλυσι τὸ τοῦ νόμου σχῆμα (ἐν σχήματι γὰρ καὶ σκιαῖ καὶ τύποις τοῦ νόμου ὑπῆρχεν) ἀλλὰ καὶ τελειοῖ αὐτὸ ἢ τὴν λειπομένην αὐτῷ μορφήν καὶ τὸ κάλλος ἀπάρτιζουσα καὶ ἀναπληροῦσα. Διὸ δὴ καλῶς φησιν ἢ Μὴ συσχηματίζεσθε, ἀλλὰ μεταμορφοῦσθε. Τὸ μὲν γὰρ ἐστὶν ἀπώλεια, τὸ δὲ, σωτηρία καὶ τελειότης.

Λέγω γὰρ διὰ τῆς χάριτος τῆς δοθείσης μοι, παντὶ τῷ ὄντι ἐν ὑμῖν, μὴ ὑπερφρονεῖν παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν.

Φωτίου. Ἡ καὶ οὕτως λέγει ἢ Μὴ ὑπερφρονεῖν ὑμᾶς ἐν παντὶ χαρίσματι τῷ ὄντι ἐν ὑμῖν. Ταύτην γὰρ τὴν ἀνοιαν καὶ τὰ ἐπαγόμενα δηλῶν, ἐν οἷς φησιν, Ἐκάστῳ ὡς ὁ Θεὸς ἐμέρισε. Σοφῶς δὲ λίαν καὶ συνειτῶς, προέταξε, τὸ διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, μέλλων αὐτοὺς νοουθετεῖν εἰς τὸ μὴ ὑπερφρονεῖν. Ἐπειδὴ γὰρ καὶ τὸ νοουθετεῖν καὶ ἐπιτάττειν ἄλλοις ἐνίοτε ἐξ ὑπερφροσύνης γίνεται, προλαβὼν ἰάσατο τοὺς τοιούτους λογισμοὺς. Οὐκ ἔστι γὰρ, φησί, ἐξ ἐμῆς ὀρμῆς τὸ νοουθετεῖν ὑμᾶς ἢ ἀλλὰ ἀπὸ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, αὐτοῦ διάταγμα πληρῶ. Ἐμέρισε δὲ τὰ χαρίσματα οὐ κατὰ φιλοτιμίαν, ἀλλὰ κατὰ τὸ μέτρον τῆς πίστεως. Πίστεως δὲ, οὐ τῆς κατὰ τὴν λατρείαν φησιν. Πάντες γὰρ πιστοὶ καὶ τέλειοι ἐν αὐτῇ εἰσι δηλονότι, οἱ χαρισμάτων ἀξιοθέντες, ἀλλὰ τῆς κατὰ τὰ χαρίσματα πίστεως. Καθὼς καὶ ἐν Εὐαγγελίοις εἴρηται, Κύριε, πρόσθετες ἡμῖν πίστιν ἢ καὶ πάλιν, Ἐὰν ἔχητε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως. Καὶ πάλιν, Διὰ τὴν ὀλιγοπιστίαν ὑμῶν. Δῆλον γὰρ, ὡς ἕτερον τοῦτο τῆς πίστεως τὸ σημαίνον παρὰ τὸ ἐπὶ τῆς εὐσεβείας λαμβανόμενον.

Εἶτε ὁ παρακαλῶν, ἐν τῇ παρακλήσει.

Φωτίου. Ἄλλος δὲ δυοῖν τρόποις ὅλον ἐσχηματίζεσθαι τὸ χωρίον εἶπε, ἕως τοῦ, Εἶτε ὁ παρακαλῶν ἐν τῇ παρακλήσει. Ποίοις τούτοις; τῷ λεγομένῳ ἀπὸ κοινοῦ καὶ τῷ ἑλλειπτικῷ ἢ καὶ γὰρ τὸ ἔχοντες ἀπὸ κοινοῦ καθ' ἕκαστον κῶλον παραλαμβάνεται. Οἶον, εἶτε προφητείαν ἔχει τις ἢ εἶτε διακονίαν ἔχει τις. Τοῦτο δὲ τὸ ἀπὸ κοινοῦ, καὶ ζεύγμα καλεῖται, ὅτι ζευγνύει πληθυντικόν, ἐνικῶ, καὶ μετοχὴν, ῥήματι. Οὕτως οὖν ἀπὸ κοινοῦ τὸ ἔχοντες κατὰ τὸ ζεύγμα λαμβανόμενον, ἀπρητισμένην κατὰ τοῦτο τέως τὴν ἐννοιαν καὶ τὰ χωρίᾳ ποιεῖ. Ἐλλειπτικῶς δὲ πάλιν ἐσχηματίζεται, ὅτι λείπει πρὸς μὐτατέλειαν τοῦ νοήματος. Οἶον τὸ, Μενέτω ἐν τῷ λαβὼν ἕκαστος χαρίσματι. Ἡ ἀρχεισθῶ, ἢ στοιχειθῶ, ἢ τι τοιοῦτον. Οἶον, εἶτε προφητείαν ἔχει τις, εἶτε διακονίαν, μενέτω ἕκα-

PATROL. GR. CI.

Photii. Certe quasi diceret, nolite conformari doctrinis eorum qui ex hoc sæculo quod labitur et non desiit doctrinam proferunt. Ita vero locutus, ut nulli Judæorum dicant, ergo sane non oportet nos transformari ab illa quæ nobis tradita fuit legis doctrina, illud addit, *sed reformamini*, id est, oportet nos secundum Dei voluntatem immutari. Magnum enim intervallum est inter illam, quæ a lege datur, doctrinam, et illam quæ, secundum Dei voluntatem est, sapientiam. Una enim, ipsam hanc legale formam destruit, in aliam formam malitiæ et perditionis inducens; altera autem non modo non formam legis destruit, in forma enim et umbra et figuris legis constat, sed illam perficit, relictam illi speciem et pulchritudinem componens et amplificans. Ideo recte dicit: « *Nolite conformari, . . . sed reformamini.* » Illud enim perditio est, hoc autem salus et perfectio.

VERS. 3. *Dico enim per gratiam quæ data est mihi, omnibus qui sunt inter vos: non plus sapere quam oportet sapere, etc.*

Photii. Certe et ita dicit, non plus sapere aut superbire vos in omni dono quod est in vobis, hanc enim stultitiam his quæ adjiciuntur ostendens, ubi dicit: « *Unicuique sicut Deus divisit*, sapienter enim et prudenter prævenit, *per gratiam* Dei se illos debere, ne superbiant monere. Cum enim monere et præcipere aliis aliquando e superbia proficiscitur, prævertens hisce rationibus medetur. Non enim, inquit, ex meo motu vos moneo, sed *per gratiam* Dei, ejus præceptum impleo. Divisit autem dona non secundum liberalitatem, sed secundum *mensuram fidei*; fidei vero non illius quæ est secundum servitutem, inquit; omnes enim fideles et credentes in illa sunt evidenter, qui donorum digni visi sunt; sed illius, quæ secundum dona est fides: sicut et in Evangeliiis dicitur: *Domine, adauge nobis fidem*; et iterum: *Si habueritis fidem ut granum sinapis*; et iterum: *Propter parvam fidem vestram*. Patet enim aliam hanc fidei significationem pro pietate sumi.

D VERS. 8. *Qui exhortatur in exhortando.*

Photii. Alius autem duobus modis totum locum sumi dixit, usque ad illud: *Sive qui exhortatur in exhortando*. Quibus modis? in communi, et elliptice. Etenim τὸ *habentes* in communi per membrum dictionis quodque intelligitur: ut, sive prophetiam aliquis habet, sive ministerium aliquis habet; hoc autem quod in communi est, conjunctio appellatur; quid plurale singulari conjungit, et participium verbo. Sic igitur in communi τὸ *habentes* secundum conjunctionem sumptum, adaptatam eo sensu usque ibi sententiam et locum facit. Elliptice autem iterum sumitur quia deest aliquid ad absolutam perfectionem sententiæ: ut illud, *maneant in quo accepit quisque dono, aut contentus sit, aut conformet se, aut aliud quid simile; ut, sive pro-*